

DOI: [10.32702/2307-2156-2020.3.100](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.3.100)

УДК 351.822

*К. В. Науменко,
аспірант кафедри публічного адміністрування,
Міжрегіональна Академія управління персоналом.
ORCID: 0000-0001-8822-3070*

СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

*К. Naumenko
postgraduate student,
Department of Public Administration, Interregional Academy of Personnel Management.*

PUBLIC GOVERNMENT SECURITY SYSTEM

В статті досліджені шляхи забезпечення безпеки держави, як комплексного механізму державного управління.

У зв'язку з виникненням нових загроз соціально-економічному розвитку в світі, що обумовлено всесвітньою вірусною пандемією, представлена необхідна вимога до реалізації комплексу заходів по підвищенню національної безпеки України. Запропонований алгоритм оцінювання управлінських рішень, на основі якого розроблено додаток для моделювання їх ефективності. Застосовано системний підхід, до оцінювання причин виникнення загроз національної безпеки. Проведено аналіз сучасних загроз соціально-економічному розвитку та встановлено, що Україна недостатньо адаптована до своєчасного попередження внутрішніх та зовнішніх небезпек.

Запропоновано комплекс заходів направлених на зміцнення національної безпеки України за рахунок реалізації інноваційної політики, яка сприяє ефективному використанню інноваційного потенціалу.

Досліджено теоретико-методологічні засади державної безпеки, що в результаті дало можливість визначити узагальнену характеристику цьому поняттю, як стану захищеності від загроз, ризиків та небезпек.

Окреслено шляхи подальшого розвитку національної безпеки в умовах світової кризи, що викликана глобальною пандемією. Представлено власне бачення вирішення питань із забезпечення державної безпеки, яка багато в чому залежить від послідовної політики держави в цьому напрямку.

The article investigates ways of ensuring the security of the state as a complex mechanism of public administration.

In connection with the emergence of new threats to socio-economic development in the world, which caused a worldwide viral pandemic represented a necessary requirement to implement the complex of measures on increase of national security of Ukraine. The algorithm of estimation of management decisions on the basis of which developed an application for simulation of their

effectiveness. Applied a systematic approach to the assessment of the causes of threats to national security and their consequences for socio-economic development.

The analysis of the current threats to socio-economic development and established that Ukraine is not sufficiently adapted to timely prevent internal and external danger.

The complex of measures aimed at strengthening national security through the implementation of innovative policies that promote effective use of innovative potential.

Investigated theoretical and methodological foundations of state security that made it possible to define a generalized characteristic of this concept as a state of protection against threats, risks and dangers.

Outlined the ways of further development of national security in the context of the global crisis caused a global pandemic. Presented its own vision of solving issues to ensure public safety, which largely depends on the consistent policy in this direction.

Studied main subjects of national security, their characteristics and role in the process, which should include all branches of government and civil society. The last is of greatest interest, since the role of the citizen in the system of ensuring the security of the state is crucial.

It is established that the activity of subjects of national security, especially in recent years, organizationally provided.

Despite a number of features of our state, its mental characteristics, spatial characteristics, economic attributes, the article drew attention to the need to consolidate civil society to create a unified and effective national security strategy.

В статье исследованы пути обеспечения безопасности государства, как комплексного механизма государственного управления.

В связи с возникновением новых угроз социально-экономическому развитию в мире, что обусловлено всемирной вирусной пандемией, представлено необходимое требование к реализации комплекса мер по повышению национальной безопасности Украины.

Предложенный алгоритм оценки управленческих решений, на основе которого разработано приложение для моделирования их эффективности. Применен системный подход, к оценке причин возникновения угроз национальной безопасности.

Проведен анализ современных угроз социально-экономическому развитию и установлено, что Украина недостаточно адаптирована к своевременному предупреждению внутренних и внешних угроз.

Предложен комплекс мероприятий, направленных на укрепление национальной безопасности Украины за счет реализации инновационной политики, которая способствует эффективному использованию инновационного потенциала.

Исследованы теоретико-методологические основы государственной безопасности. В результате это позволило определить обобщенную характеристику этому понятию, как состояния защищенности от угроз, рисков и опасностей.

Определены пути дальнейшего развития национальной безопасности в условиях мирового кризиса, вызванного глобальной пандемией. Представлено авторское видение решения вопросов по обеспечению государственной безопасности, которая во многом зависит от последовательной политики государства.

Ключові слова: економічна безпека, державна безпека, громадяни, суспільство, державне управління, законодавство.

Keywords: economic security; state security; citizens; society; public administration; legislation.

Ключевые слова: экономическая безопасность; государственная безопасность; граждане; общество; государственное управление; законодательство.

Постановка проблеми. Сучасний економічний стан в Україні має негативні тенденції, що обумовлені військовими подіями, світовими економічними кризами, пандеміями, тощо. Тому подальше управління державними процесами вимагає не лише заходів направлених на ідеологічне спрямування, а й реальних дій, що приведуть до покращення рівня життя населення.

Така задача, потребує виважених, оптимальних дій, які ґрунтуються на достовірній інформації про стан тих чи інших державних процесів, незалежності керівників державних органів від бізнесової та політичної еліти, громадянської підтримки та фінансування.

Сьогодні ми переживаємо епідемічну кризу, де все далі стає більше зрозуміло, що кожна країна дбає перш за все про свою власну безпеку, економічний розвиток та благополуччя. Так, значна частина еліт в Україні це також зрозуміла, коли залишити країну не можливо, накопичені капітали вивести також складно, оскільки пандемія має всесвітній масштаб. Залишається тільки одне, жити разом зі своїм народом, дбати про нього та розвивати країну, оскільки економіка має властивість залежати від фінансового благополуччя кожного в країні.

Все це та багато інших не вирішених питань, ставлять безпеку держави перед загрозою небезпек та викликів, які мають нові форми, шляхи вирішення яких на сьогоднішній день не знайдені. Тому вважаю за необхідне збільшити акцент саме на процесах оптимізації управлінських рішень в державному управлінні, вивченні ефективних методів прийняття таких рішень, дослідженні провідного міжнародного досвіду та об'єднання зусиль громадянського суспільства для розвитку наших територій, ресурсів, потенціалу, економіки, що як, показала практика останніх подій, відіграє ключову роль в збагаченні українців не залежно від соціального статусу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Основна функція в процесі забезпечення безпеки держави, полягає в створенні умов для економічного розвитку. Це можна пояснити, тим що кожна сфера забезпечення безпеки потребує фінансування, від якого залежить її ефективність. Так, воєнна безпека США, наприклад, забезпечується 738 млрд. дол. рік [1].

В Україні чомусь відсутнє загальне розуміння того, що благополуччя залежить від зайнятості, яка в свою чергу дає надходження до бюджету, не залежно від якого виду економічної діяльності. Таку залежність детально дослідив американський вчений Бернард Баумоль. В результаті можна сказати про те, що зайнятість у будь-якій формі є позитивним фактором для розвитку економіки країни. Показник зайнятості, характеризує подальшу поведінку фондових ринків, валют, тощо, оскільки дає зрозуміти потенційному інвестору, що справа, в яку він вкладає кошти розвивається та приносить більші прибутки [2].

Відповідно, основним суб'єктом забезпечення безпеки в країні виступають органи державного управління, а об'єктам можна вважати ряд критичних інфраструктур, стратегічних об'єктів, тобто все те, що дозволяє забезпечити гідні умови життя громадянам.

Таку необхідність закріплено в Конституції України, де згідно до положень основного документу держави – загальне управління у сфері економічної безпеки є прерогативою держави [3].

Так, стан безпеки доводиться до належного рівня в державі шляхом оптимальної політики направленої на покращення економічного, політичного, організаційного, соціального та інноваційного потенціалу країни. Тому, виходячи із визначення поняття державної безпеки, як стану захищеності від загроз, ризиків та небезпек [4, 5, 6, 7], можна констатувати необхідність оптимізації управлінських рішень в таких умовах. Як вирішити це питання, і чи взагалі є якась окрема дієва методологія такої оптимізації?

Відповіді не ці питання можна знаходити постійно в науковій та не науковій літературі, проте жодна з них не буде остаточною, оскільки потрібен дієвий механізм оцінювання управлінських рішень, що дозволить реально, на основі науково обґрунтованих підходів, оцінити ефективність діяльності чиновника.

Такі систем вже існують [8], проте їх роль також неоднозначна. З одного боку їх застосування виконує контролюючу функцію, а з іншого - вони можуть бути застосованими для локалізації певного чиновника лобістськими групами.

Таким чином, правильно налаштований зворотній зв'язок між управлінськими рішеннями, їх виконанням та забезпеченням контролю виконання таких рішень, дає можливість створити необхідні норми громадського контролю у сфері державного управління. Окрім того, все це поєднується із різними зовнішніми та внутрішніми впливами на результат такого рішення, що безумовно робить державного управлінця залежним від обставин.

Приблизну модель прийняття оптимального управлінського рішення в державному управлінні можна проілюструвати за допомогою наступного алгоритму (Рис. 1), на основі якого автором розроблено імітаційну модель оцінки ефективності прийняття управлінських рішень в державному управлінні, що дозволяє за допомогою створеного веб-додатку, реалізовувати цей алгоритм [9].

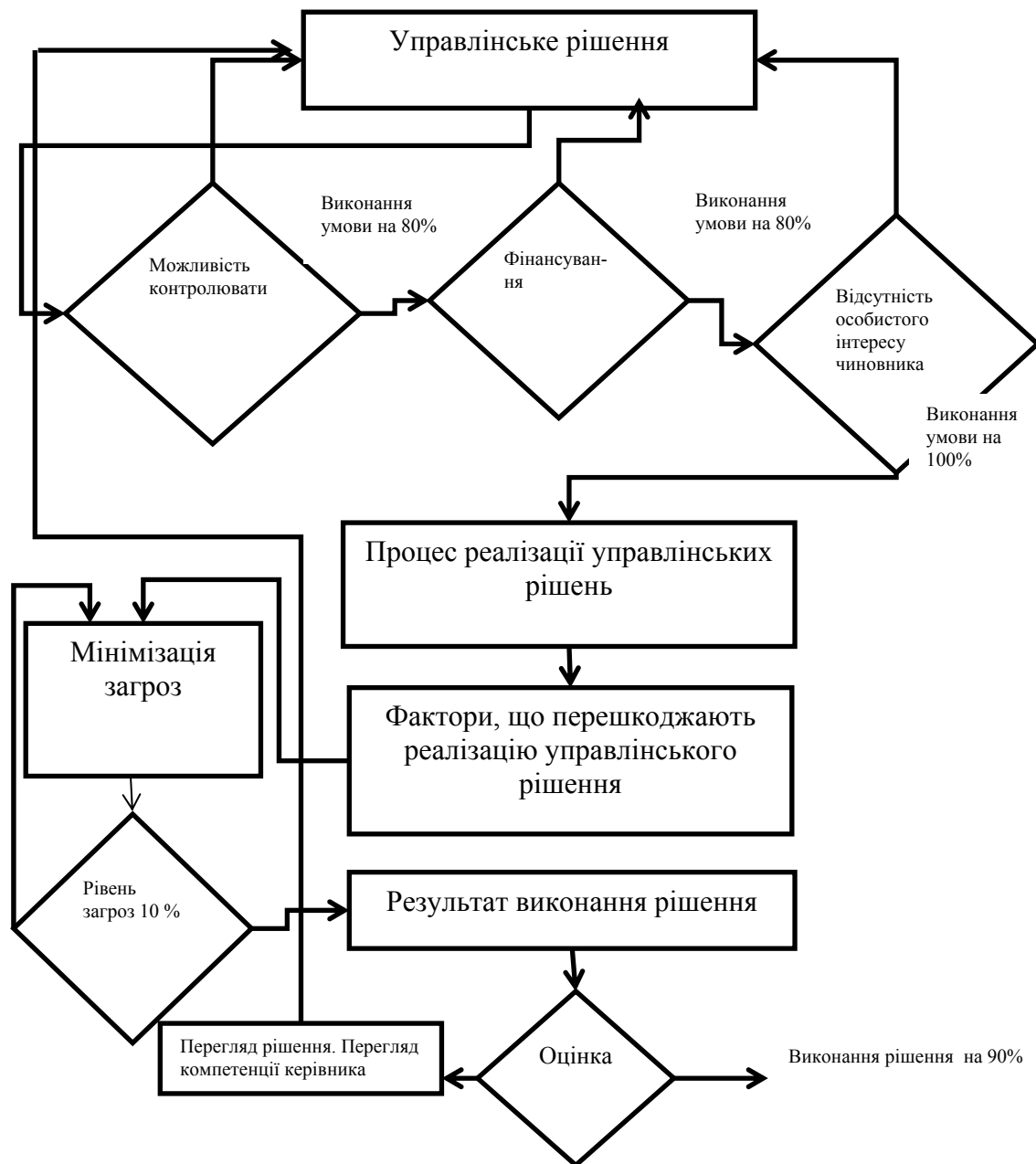

Рис. 1. Алгоритм оптимізації управлінських рішень в державному управлінні
Розроблено автором, [9]

Переважає більшість досліджень проблем забезпечення державної безпеки тісно пов'язують її із національною безпекою. І хоча ці поняття дуже сильно корелюють між собою, проте відмінність полягає у відношенні до основних цінностей. Так, безпека держави переважно направлена на захист державних стратегічних інтересів, ресурсів держави в тому числі і інтелектуальних, трудових та соціальних, що на відміну від національної безпеки не робить акцент саме на захисті в першу чергу інтересів нації, громадян, людини, її прав та свобод. Таким чином можна вважати, що цілями забезпечення національної безпеки є захист основ конституційного ладу України.

Відповідні положення закріплені у стратегії національної безпеки України [10], об'єктами державної безпеки є суверенітет і незалежність держави; територіальна цілісність держави; непорушність державного кордону; єдність правового та інформаційного простору; конституційний лад; конституційні права та свободи громадян; державні інформаційні ресурси, телекомунікаційні системи; духовний і творчий потенціал населення України, моральні цінності суспільства.

Таким чином, визначаючи ці два поняття, національну безпеку можна вважати більш всеосяжною, проте державна безпека, як раз і створює той стан захищеності, про який мова йде майже в усіх підручниках. Це можна пояснити і тим, що розвиток суспільства неможливий без дієздатної держави, неможливе надійне надання громадянам необхідних умов для життя, розвитку та самовираження, гарантій їх цивільних прав та соціальної захищеності, забезпечення політичної стабільності та стійкого соціально-економічного розвитку країни.

Разом з тим, як державна так і національна безпека є запорукою захисту національних інтересів України, як всередині країни так і на міжнародному рівні.

Зважаючи на теоретичне визначення безпеки, як стану захищеності від загроз та ризиків, можна уявити, що воно протилежне небезпеці. Таку думку було представлено Ф. А. Брокгауза і В. А. Ефрона. Зазначалося, що безпека необхідна для попередження небезпек [11, с. 304-305].

З цього випливає, що ідентифікувати той чи інший стан захищеності можливо лише по характеристиках загроз та ризиків, які переставлені в сучасній літературі, як ймовірність настання негативної події [12, **Ошибка! Закладка не определена., Ошибка! Закладка не определена.**].

Таким чином, забезпечити безпеку в забезпечити державну безпеку неможливо без ідентифікації та оцінювання рівня таких загроз, ризиків та небезпек.

Виклад основного матеріалу.

Оскільки забезпечити стан захищеності держави можливо лише на основі певної інформації про ймовірність настання негативних подій, а спрогнозувати політичні події досить складна процедура, то цілком правомірно можна вважати, що розділ наукових досліджень, який може відповідати таким задачам, це математична статистика та теорія ймовірностей.

З іншого боку рішення можуть базуватися на інтуїції керівника, його досвіді, тощо. Тобто на особистих аналітичних якостях державного управління.

В першому випадку управлінське рішення має бути обґрунтовано рядом аналітичних досліджень, в іншому - рівень відповідальності зводиться до надійності інтуїтивних якостей чиновника. Тоді постає питання. Чому й досі не представлено єдину методологію прийняття управлінських рішень в державному управлінні.

Слід звернути увагу на такі загрози, як: діяльність терористичних організацій; діяльність спрямовану на порушення єдності та територіальної цілісності України, дестабілізацію внутрішньополітичної та соціальної; діяльність злочинних організацій та угруповань, що пов'язана з незаконним обігом зброї, посягання проти державної влади та особистості, корупція, тощо. Усі переховані загрози. В умовах глобалізації та інтеграції нашої країни до світового співтовариства, в умовах «Четвертої технологічної революції», де штучний інтелект інтегрується в усі сфери нашого життя, такі загрози стають все більш різноманітними. Прикладом того є наростаюча пандемія світового масштабу, яка паралізує економічні системи та соціальну інфраструктуру. Тому забезпечення державної безпеки можна розглядати комплексно, з урахуванням політичних, економічних, соціальних, військових та правових механізмів державного ладу.

З метою вирішення зазначених проблем з управління безпекою держави автором розробляються ряд правових норм, які мають регулювати політику органів державної влади по у цій сфері. Проектується моделі діяльності органів державного контролю за реалізацією заходів безпеки [**Ошибка! Закладка не определена.**].

Основна мета такого проекту – вказати шляхи забезпечення державної безпеки шляхом спільної цілеспрямованої діяльності державних та громадських інституцій, які мають прийняти участь в ідентифікації вищезгаданих загроз, попередження їх негативної дії на основі запропонованої методології оцінювання управлінських рішень в державному управлінні. У разі виявлення не відповідності рішень інтересам громадян та держави, усунення відповідних чиновників від виконання обов'язків.

Запропонована методологія включає в себе комплекс дій пов'язаних із прогнозуванням, виявленням, аналізом та оцінкою загроз безпеки.

Структурна модель відповідного проекту включає поєднання таких інституцій, як:

– центр з координації заходів з державної безпеки, науково-технічної та інноваційної політики. Їх задача забезпечити належну реалізацію державної політики в науковій та інноваційній сферах. Відповідна структура формує основні завдання інноваційної політики, бере участь у формуванні державного замовлення на наукові дослідження, які сприяють економічному зростанню держави.

– державний науково-освітній сектор, що включає дослідні установи, інститути та лабораторії вузів, які здійснюють наукові дослідження центр недержавних суб'єктів забезпечення безпеки.

– центр інноваційної політики, що сприяє реалізації наукових досягнень у реальному секторі економіки.

– підприємницький сектор, що реалізує виробництво інноваційних товарів і послуг.

Відповідні пропозиції направлені на вдосконалення концепції національної безпеки, де національний інтерес представлений сукупністю збалансованих інтересів суспільства та держави в економічній, соціальній, та міжнародній сферах.

Висновок.

В умовах світової кризи, що викликана глобальною пандемією, вирішення питань забезпечення державної безпеки, яка багато в чому залежить від послідовної політики нашої держави рівня толерантності у суспільстві та співробітництві, проблема оптимізації управлінських рішень в державному управлінні є нагальною.

Практика діяльності суб'єктів забезпечення державної безпеки говорить про те, що вирішення таких завдань, особливо в останні роки, організаційно забезпечуються. Тому, хотілося б сподіватися, що представлений зміст відкриє шляхи для подальшого розвитку таких досліджень.

Бібліографічний список.

1. Rebecca Kheel Trump signs defense bill creating Space Force [Електронний ресурс] / EBESSA KHEEL // The Hill. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://thehill.com/policy/defense/475505-trump-signs-defense-bill-creating-space-force>.
2. Бернард Баумоль - Секреты экономических показателей. - М.: Изд-во Баланс Бизнес Букс, 2007. – 352с.
3. Конституція України: наук.-практ. комент. / редкол.: В. Я. Тацій (голова) та ін. 2-е вид., переробл. і допов. Харків : Право, 2012. 1128 с.
4. Квашук Д. М. Організаційні заходи з інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємств з використанням технічних засобів обробки інформації /Д. М. Квашук // Університетські наукові записки: Часопис Хмельницького університету управління та права. — №1 (61) / 2017 — С. 232-242.
5. Владимиров С.В. Эволюция взглядов на экономическую безопасность предприятия / С.В. Владимиров // Стратегия экономического развития стран в условиях глобализации: материалы Всеукр. науч.-практ. конф. молодых ученых та студентів, 26-27 листоп. 2009 р.: В 4 т. – Т. 4. – Дніпропетровськ : Біла К.О., 2009. – С. 16-20. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://manved.at.ua/publ/evoljucija_pogljadiv_na_ekonomichnu_bezpeku_pidpriemstva/4-1-0-13
6. С. М. Аксюков Оптимізація податкової системи України на шляху до економічного розвитку / Електронне наукове фахове видання «Державне управління: удосконалення та розвиток» / № 10, 2016 / Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1007>
7. Кузьменко В. В. Держава як інститут економічної безпеки / В. В. Кузьменко // Науч. тр. ДонНТУ. Серия экономическая. – 2004. – Вып. 69. – С. 136–142.
8. Фалюшина, Л. И. (2014). Методология автоматизированного мониторинга деятельности чиновников государственной системы дошкольного образования. Общество: социология, психология, педагогика, (4), 34-39.
9. Науменко К. В. Алгоритм моделювання процесів прийняття управлінських рішень в державному управлінні [Електронний ресурс] / Науменко Костянтин Валерійович. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://lector.pythonanywhere.com>.
10. Закон України Про національну безпеку України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31, ст. 241), [url: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19)
11. Энциклопедический словарь Ф.А. Брокгауза и И.А.Ефрона: в 86 т. СПб., 1890- 1907. Т. 5.
12. С. Ткач (2015) Управління ризиками інвестиційної діяльності в регіоні: теоретичні основи та прикладні аспекти: монографія, Інститут, Львів, 234 с.

References.

1. The Hill news portal (2020) Trump signs defense bill creating Space Force, available at: <https://thehill.com/policy/defense/475505-trump-signs-defense-bill-creating-space-force>, (Accessed 20 March 2020).
2. Bernard Baumol (2007), *Sekrety ekonomicheskikh sushchestvuyushchikh kazateley* [Secrets of Economic Indicators], Balans Biznes Buks, Moscow, Russia.
3. Law of Ukraine On National Security of Ukraine, 2018, No. 31, p.241, [url: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19).
4. Kvaschuk D. M. (2017) Organizational measures for information and analytical support of economic security of enterprises using technical means of information processing, *University Scientific Notes: Journal of Khmelnytsky University of Management and Law*, vol. 61, pp. 232-242.
5. Vladimirov S. V. (2009), ‘Evolution looking at the economical security’, *Zbirka dopovidej na Mizhnarodnij ekonomichnij konferentsii* [Conference Proceedings of the International Economic Conference], Mizhnarodna Ekonomichna konferentsiya [International economic conference], Dnipropetrovsk, Ukraine, pp. 48-50.
6. Aksyukov S. M. (2016) ‘Optimization of the tax system of Ukraine on the road to economic development’, *Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvytok*, [Online], vol. 10, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua> (Accessed 20 March 2020).[url: http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1007](http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1007)
7. Kuzmenko V. V. (2004) ‘*The State as an Institute for Economic Security*’, DonNTU. Seria ekonomika. Vol. 69. pp. 136–142.
8. Falyushina L. I., (2014). ‘*The methodology of automated monitoring of the activities of officials of the state system of preschool education*’, Suspil'stvo: Sotsiologiya, Psykholohiya, Pedagogika, vol. 4, pp. 34-39.
9. K. Naumenko (2019) Algorithm of modeling of decision-making processes in public administration, URL: <http://lector.pythonanywhere.com>.
10. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012), ‘*Law Of Ukraine On the national security of Ukraine* ’, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (Accessed 20 March 2020).
11. F. Brockhaus and I. Efron (1890-1907) Encyclopedic Dictionary: in 86 volumes of St. Petersburg, Vol. 5.
12. S. Tkach (2015), ‘*Upravlinnya ryzykamy investytsiynoyi diyal'nosti v rehioni: teoretychni osnovy ta prykladni aspekty*’ [Risk management of investment activity in the region: theoretical foundations and applied aspects]: Naukova dumka, Lviv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 20.03.2020 р.